دیمانەی تەلەفزیۆنی کەناڵی گەڵان لەگەڵ بەڕێز حەکیم سەرۆکی هاوپەیمانێتی هێزەکانی دەوڵەتی نیشتمانی

پێشکەشکار: 20 ساڵ بەسەر پڕۆسەی سیاسی تیپەڕ بوو، تۆش سەرکردەی تێیدا، بەبێ لایەنانە چۆن ئەو قۆناغە هەڵدەسەنگێنیت ؟ بەو هەموو ساڵانەی تێپەڕ بووە؟

سەماحەتی حەکیم

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان

سڵاو بۆ ئێوە بینەرانی خۆشەویست

لەڕاستیدا قۆناغێکی نموونەیی نەبوو، لەم 20 ساڵەدا، دەستکەوت و سەرکەوتنی تێدا هەبوو، شکست و شکانیشی تێدا هەبوو، هەر وەك کاروانی مرۆف بەسەر کەوتن و دابەزینی بەخۆیەوە بینی، وەك هێڵکاری دە بەسردەکەوێت و دادەبەزێت، بەم شیوەیە ژیان بەردەوام دەبێت، پێم ئەمە ئەگەر ویستمان دادپەروەرانە و بە مەوزووعیەت هەر دیاردەیەك هەڵبسەنگێنین پێویستە پێش هەموو شتێك بارودۆخی بزانین و شتەکانی دەوروبەریشی ڕوون بێت لامان، ئێمە وڵاتێکین 50 ساڵە لەشەڕی بەردەوام داین، هەرچەندە شەڕەکان جۆراوجۆربوون، لەوانە برسێتی لەوانە ئابڵووقە لەوانە ئەو کێشانەی دووچاری عیراقییەکان هات، بەڵام 50 ساڵە ئێمە لەشەڕ و گێژاوێکی بەردەوام داین، بۆیە کە دەمانەوێت دۆخمان هەڵبسەنگێنین، پێویستە سەرنجی سروشت و ڕکابەرییەکان بدەین کەبەسەر عێراقییەکان هاتووە، هەروەها سەیری ئەو فرەییە بکەین کە لەسروشتی عێراق هەیە، پێکهاتەکان ، مەزهەبەکان ، نەتەوەکان ، هێزەکان، قەبیلەکان ، ئاینەکان و ناوچەکان و دۆخەکان، دۆخی دەوروبەر و دۆخی نێودەوڵەتی و ڕێژەی تیشك دانەوەی لەسەر ئەزموونی عێراقی، ئەوانە هەمووی بوونە هۆکاری ئەوەی تیشکدانەوەی خراپی لەسەر دۆخی ناوخۆی عێراقی هەبێت، کاتێك هەموو ئەوانە دەپێوین، من پێم وایە ئێمە ئێستا بەرەو پێش دەچین، ئەمرۆ کاتێك هەڵسەنگاندن دەکەین دەبینین کەشی سیاسی بووتە کەشێك کە زمانی هاوبەشی تێدایە، قسەو تێگەیشتن و دەرچە و ئەنجامی هاوبەش لەنێوان سەرکردە سیاسییەکان هەیە، لەسەر ئاستی ئەمنی ، ئەمرۆ شارەکانمان بەشێوەیەکی بەرچاو ئەمن و ئاسایشی تێدایە، ئەمن بەرقەرارە و ڕێو شوێنی ڕاستقینە هەیە بۆ ئەوەی خانەکانی تیرۆر هەڵبوەشێتەوە، چەندین قوربانی گەورە درا بۆ ئەوەی هەموو بستێکی عێراق ئازاد بکرێت و هەموو شانەکان تیرۆریش هەڵوەشێتەوە، کە ئەو شانانەی کە جێی نیگەرانی عێراقییەکان بوو، لەسەر ئاستی کۆمەڵگا ئەو گرژی و هەرایەی لە کۆمەڵگە هەبوو، وەك پێکهاتەی مزهەبی و نەتەوەیی ئێستا بووەتە ئاشتەوایی و خۆشەویستی و یەکگرتن لەنێوان عێراقییەکان، دۆخی کارگێری و خزمەتگوزاری بەرەو جوزەڵ ڕۆیشتوە و ئەکتیڤە، خێرو بێری وڵات

بەڕێژەیەکی باش لەشوێنی خۆی سەرف دەکرێت.

ئەمە لە هەموو شتێك لەچاو وڵاتانی دەوروبەر لەپاشین، بەڵام بە بەراورد بە ڕکابەرییەکانمان و بە کێشەکانمان ئەمە لەپێشین، لە 20 ساڵ توانیمان هەموو ئەو قەیرانانە تێپەڕ بکەین، ئێستا وڵات بەرەو ڕێکخستنێکی هەنگاو بەهەنگاو دەڕوات، ئەوەش پێشکەوتنێکی گرنگە بەبۆچوونی من.

پێشکەشکار: ئەو هەڵە بەیانییە سەرکەتووی ئاماژت پێکرد، گوێگر وا دەزانێت کە ناکۆکییەکان هێشتان ماون، هەروەها کێشەی سوننە لەگەڵ سوننە بەشێوەیەگی گەورە ماوە، هەروەها کێشەی شیعە لەگەڵ شیعە بەشێوەیەکی گەورە هەیە، باشە چۆن پێشکەوتن هەیە لەکاتێکدا ناکۆکییەکان لەهەندێك شوێن گەیشتوتە شکانی ئێسقانەکان ؟

سەماحەتی حەکیم:

یەکەمین ناکۆکی، جۆراوجۆری خوی مرۆڤ و مرۆڤایەتی و کۆمەڵگەکان، ئەو کۆمەڵگا یەی ناکۆکی تێدا نەبێت، ئەگەر هەموو بەیەك جۆر بیرکردنەوە بن، ئەوا گومان لە عەقڵ و مەزاجیان دەکەین، گومان لە سروشتی مرۆڤ و پەیوەست لەو دەکەین، وەك ئاماژەم پێکرد لە ڕۆژێك لە ساتێك ڕووبەڕووبوونەوە لە نێوان پێکهاتەکانی شیعە و سوننە و نەتەوە جیاوازەکان بوو، ئەمڕۆ ناکۆکی و جیاوازی بۆچوون لە لەناو یەك پێکهاتەش هەیە، ئەوەش واتای ئەوەیە لە مەرکی مەزهەبی و تایفی دوور کەوتوتەوە، و ڕێچکەیەکی سیاسی وەرگرتوە، ناکۆکی سیاسی دیاردەیەکی تەندروستە لەهەموو ڕژێمەکی دیمۆکراسی، هەموو دیمۆکراسییەکان لەسەر لایەنگری و بەرهەڵستکاری بنیات نراون، ڕای و ڕای بەرامبەر، ئەوە ئەوەی تر بەهەڵە دەردەخات، خەڵکیش هەڵسەنگاندنی خۆی دەکات و دەنگ بەو کەسە دەدات کە لەگەڵ بۆچوون و ڕای ئەو دەگونجێت، تاقیکردنەوەی خۆی دەکات یان سەرکەوتو دەبێت یان نا، ئوو کات دەتوانێت جارێکی دیکە بەلایەکی تر دەنگ بدات، ئەوە هەمەجۆرییە لە ڕا و جیاوازی لە بۆچوون کاتێك لەناو یەك پێکهاتەی و لەناو یەك ڕەنگ، ئەوەش واتای ئەوەیە ڕەنگەکە سیاسییە مەزهەبی نییە، ئەوەش بەش بەحاڵی خۆی پێشکەوتنێکە لە ڕووی سروشت دیموکراسیەتدا.

پێشکەشکار

بەچوونەکەت زۆر جوانە سەماحەتی سەید، کاتێك گوتت ئاژاوەکە کۆمەڵگەییە، ئەو ڕووبەڕووبوونەوەیەی کە کۆمەڵگەیی بوو لە سەردەمی تایفی بەهۆی کارێکی سیاسی بوو، ئێستا لەکۆڵ شەڕی کۆمەڵگەیی بووینەوە، کۆمەڵگە توانی بەخۆی خۆی ڕێکبخات، ئێستا شەڕی سیاسی ماوە کە ئێستا ڕوودەدات، دەتوانی شیکردنەوەی بۆ بکەیت و یان وەسفێك بۆ هۆکارەکانی؟ تۆ چی لەمبارەیەوە دەڵێیت؟

سەماحەتی حەکیم:

وەك ئاماژەتان پێکرد تایفیەت لە عێراق تایفیەکی کۆمەڵگەیی نەبوو، بەڵکو سیاسی بوو، بکەری سیاسیش ئەو کەسە بوو کە ئەمڕۆ جێی پەنجەی جێهێشت، ئەمڕۆ کاتێك باسی ئاشتەوایی و خۆشەویستی کۆمەڵگا دەکەین، ئەویش بە شێوەیەك لە شێوەکان زمانی هاوبەشی سیاسییەکان ئاشکرا دەکات ئەوەش من سەرەتای قسەکانم ئاماژەم پێدابوو، ئەمڕۆ باسی هاوپەیمانێتی بەڕێوەبردنی دەوڵەت دەکەین کە 280 کورسی پەرلەمانییە و چەندین هێزی سیاسی لەچەندین پێکهاتەی سیاسی پێکهاتوە و بوونەتە ئامێز و پاڵپشتی بۆ ئەو حکومەتە ، ئەوە واتای ئەوەیە خاڵی هاوبەش هەیە و دیدێکی ڕوون و کاغەزی ڕێکەوتنی سیاسی هەیە کە سیما و نەخشەی

ڕێگای تێدایە كە دەكرێت سیاسییەكان تێیدا لێك لێگەیشتنیان هەبێت، هەروەها وەك ئاماژەم كرد لەو ڕۆژەی ناكۆكییەكان كۆتایی پێ دێت و سیاسییەكان یەك بۆچوونیان دەبێت، دەبێت گومان لە خۆمان و توانامان و مێژوو و شارستانیەتمان بكەین، هەمیشە دەبێت لەبەردەم چەندین ڕاو بۆچوون بین، دەبێت لەگەڵ فرەڕایی بگونجێین، عەیبە نییە گەر بۆچوونمان یەك نەبێت و ناكۆك بین، بەڵام عەیبەكە ئەوەیە نەتوانین ئەو ناكۆكیەی نێوانمان بەڕێوە ببەین تا بگەین بە ئەنجامێك لە چوارچێوە یاسا و دەستوور و سیاسەت و كۆمەڵگا و ڕێوڕەسمی كاری سیاسی.

پێشكەشكار

ناكۆكیەكەتان ڕەحمەت بوو؟

سەماحەتی حەكیم:

لەزۆر حاڵەتەكان، ناكۆكی ڕەحمەتە، لەهەندێك حاڵەتیش ناكۆكییەكان دەبنە ڕق و خراپی، هەندێك جاریش ناكۆكییەكان لە كۆنترۆڵ دەرچوون ئەوانە هەمووی هەبوون، ناتوانین هەموو شتێك بكەینە پێوەر ، بەڵام ئەسڵی بیرەكە و بۆچوونەكان زیاتر جووڵە و چالاكی دروست دەكەن، گەلەكەمان لەوە گەورەرە كە لە یەك خاسیەت بهیەدرێتەوە، یان لەیەك پڕۆژە، زۆری پڕۆژەكان و زۆری بۆچوونەكان ، زۆر ڕا وا لە هاوڕاتی دەكاتویستی خۆی لەهەندێك لەو هێزە سیاسیانە بدۆزێتەوە، ئەو هەمە جۆرییە گرنگە بەڵام گرنگ ئەوەیە كە ڕێساویاسای بۆ دابنێین، چۆن كارێكە ڕێك دەخەین، ئۆتۆمبێلەكان لە شەقام دەڕۆن، ئەگەرپۆلیسەكی هاتووچۆ لە شەقامەكە نەبێت و یاساكانی هاتوو چۆ نەبێت ئەوا هەموو ئەو ئۆتۆمبیلانە دەكەونە نێو یەك و هاتوچۆ ئیفلیج دەبیت و خنكانەكی هاتووچۆی گەورە دروست دەبێت، پۆلیسی هاتوو چۆ كاری ئەوەیە كە خەڵك وا لێبكات ڕێنماییەكان و یاساكانی هاتوچۆ جێبەجێبكەن، تا ئاسانی لە ڕۆیشتنی ئۆتۆمبێلەكان و خەڵكیش هەبێت، دمێنێتەوە ئەو خەڵكە هەندێكیان بەرەو ڕاست و هەندێكی دیكە بەرەو چەپ دەڕۆن بەم شێوەیە تا دوایی، هێزە سیاسییەكانیش بەهەموو جۆرەكانیان گوزارشت لە مەزاج و ویستی جیاواز و هەجۆری ئەو گەلە ڕەسەن و خاوەن كەلتوورە گەورەیە دەكات.

پێشكەشكار

لێرە هەڵوەستەیەك لەسەر قسەكەت بە داود ئۆغلۆی وەزیری دەرەوەی توركیا دەكەم، كاتێك ئەو هات لات بۆ بابەتێك تۆش پێت گوت نەخێر، ئەگەر تۆ هەڵە بووی ئەوە وانەیەك فێربووی، ئەگەر تۆش ڕاست بوویت ئەوە بە خێرایی لەڕێگایەكی نادیار تێپەڕ بوویت، ئایا ئێستاش ئەو نادیارە ماوە سەماحەتی سەید ؟

سەماحەتی حەكیم

بەدەنیاییەوە ئێستا شتەكان زۆر ڕوونترن، پڕۆگرامەكان شی بوونەوە، هەموو شت دیارە، بارودۆخی وڵات بەگشتی هەور بووەوە، ئەو كاریگەرییانەی لە ساڵی 2010 هەبوو هەور بووەوە، ئەوەی ئاماژەی بۆ دەكەن لەو چاوپێكەوتنەی ڕوویدا، دۆخەكە بەرەوپێش چوو، بەلام لە هەموو وەچەرخانێك دەمێنێتەوە، لەهەموو قەیرانێك لەوانەیە جۆراوجۆر بێت، لەبۆچوونەكان جیاواز بێت و ڕایەكانیش لە ڕووی هەڵسەنگاندنیان یان شیكردنەوەیان جیاواز دەركەون، بەتایبەتی لە ڕوونكردنەوەی داهاتوو و پێشهاتەكانیدا، ئەو كات سەركردەكان لە هەڵسەنگاندنی شتەكان ناكۆك دەبن، ئەو ڕۆژە زۆر لە سەركردە سیاسییەكان بۆچوونی ئەوەیان هەبوو ڕاست برۆن، ئەمە بۆچوونمان ئەوەبوو كە ئو پرۆژەیە بەم شێوەیە و بەو ڕیزبەندییە بەرهەمی نابێت، ڕۆژگاریش دەریخست كە هەڵسەنگاندنەكەی ئێمە لە ڕاست و دروستی نزیك بوو.

پێشکەشکار

لەسەر چ بنەمایەك بڕیار دەدەی گەر بتەوێت بەشداری بکەیت یان بەشداری نەکەیت؟ لەحکومەتی مالکی بەشدار نەبوویت، لە حکومەتی عەبدوامەهدی بەشدار نەبووی، ئێستاش لە حکومەتی سوودانی بەشدار نیت، ئایا بەره□ستیتان لەسەر شێوازی پێکهاتەکەیە؟ یان لەسەر سەرۆکەکەیە، یان لەسەر بەرنامەی حکومەتەکەیە، تۆ لەسەر چ هەڵسەنگاندنی پێشەکی خۆت دەکەی وبڕیاری بەره□ستی دەدەی بەر لەوەی پێکهاتە دیاری بکرێت؟

سەماحەتی حەکیم

لەڕاستیدا ئێمە بەشیوەیەکی دامدەزگایی کاری خۆمان ڕاهی دەکەین، ئێستا هۆبەی بڕیارمان هەیە، لە نێوان خۆمان دانیشتن دەکەین، ڕاوێژ دەکەین، شکیدرنەوە بۆ 2010 دەکەین و بۆ 2018 دەکەین، کاتێك دۆخەکەمان شیکردەوە دەبینین هاوکێشەکە و شێوازی پێکهاتەکە و ڕیزبەندی پێشنیار کراو ئەوکاتە لەگەڵ تیمی بەرەنگار نەمان دیت چانسێکی سەرکەوتن هەبێت، بۆیە نەمان ویست خۆمان بخەینە نێو پرۆژەیەك کە دڵنیانین و باوەڕمان بە ڕێەوی و مەبەستەکنی نییە، پێمان باش بوو دەرەوەی ئەو حکومەتە بین، لە حکومەت سوودانی بابەتەکە بەڕووانگەیەکی دیکەیە، لەبەر ئەوەی هەڵبژاردنەکان لە 21 بەدەرچەو ئەنجامی نا هاوسەنگ و نا دروست بوو.

پێشکەشکار

نا دروستە ؟ دۆسێی ئەو دەربڕینە ؟

سەماحەتی حەکیم:

لەبەر هۆکارێکی سادە، ئێمە 400 هەزار دەنگمان هێنا و 4 کورسیمان وەرگرت، بەمەش نرخی 100هەزار دەنگ دەکاتە یەك کورسی، لایەنێکی سیاسی دیکە هەبوو نرخی یەك کورسی لای ئەو 12 هەزار دەنگ بوو، ئەوەش واتای ئەوەیە کورسییەکی ئێمە بەقەد 9 کورسی لایەنێکی سیاسی دیکە بوو کە بەشداری لە هەمان ئەو پڕۆژە سیاسییە کردبوو، نامەوێت بێمەوە و باسی ڕابردوو بکەم، بچمەوە نێو هۆکارەکانی ئەو ئەنجامانە ئایا بەهۆی خراپی بەڕیوەبردن بوو، یان بەهۆی داواکاریییە یاساییەکان؟ یان لەبەر شتی دیکە بوو؟، هەر چۆنێك بێت، ئێمە بە 4 کورسی هاتینە دەرەوە کە ئەوەش لە ئێمە ناوەشێتەوە، ئێمە بەمێژوومان بە بنکە میلییەکانمان ، بە ئامادەبوونی بەرفراوانمان بە چوار کورسی لەحکومەت بەشداری بکەین، خوا رەحم بەوە بکات کە خۆی لە غەیبەت دووربخاتەوە، حوا ڕەحم بەوە بکات کە بزانە قەدر و دۆخی خۆی بزانێت، پێمان گونجاو نەبوو بەو شێوەیە بەشداری حکومەت بکەین، هەتا کە ئێمە 400 هەزار دەنگیشمان هەبێت، بەڵام کورسیەکانمان بەو شێوەیە نەبوو کە بەشێوەکی لایەق و گونجاو بەشداری حکومەت بکەین، بۆیە بڕیارمان دا بەشداری نەکەین، بەڕێز سەدر هات لە قۆناغی یەکەم و پێشنیارێکی پێشکەش کردمو هانی دام ئەوەش بۆ ئەو هەژمار دەکرێت، منیش داوای لێبوردنم لە بەڕێزیان کرد.

پێشکەشکار

چەند جار بەشێکی کەم بەسەر بەشێکی زۆر زاڵ بوون

سەماحەتی حەکیم

بەبۆچوونی من رۆڵەکان بە ڕۆڵی حکومەت کورت ناکرێنەوە، لە یاری دیکموکراتی پێویستە پابەندی یاساکانی ببیت، دیموکراتیەت زمانی ژمارەکانە هەر چۆن هۆکارەکەی بێت، هەر چەند بنکەی میللەتت هەبێت چەند ژمارەی دەنگت هەبێت، ئەو کاتە کە بە چوار کورسی دێتە دەرەوە پیویستە ڕێز لەو قۆناغە بگریت و گونجاوترە بەشداری نەکەیت، پیویستە ڕێز لە مێژووت و ئامادەبوونت و بنکە میلییەکانی گەل بگریت، بۆیە ئێستا ئێمە ڕۆڵێکی کاریگەر لە ژیانی سیاسی دەگێڕین بەڵام لەڕێگای حکومەت نییە.

پێشکەشکار

من گوێبیستی وەلامەکەت بووم، لە بیرو هزرم نزیك بوو، بەڵام نازانم بۆچی گومان یان بەخیاڵم دێت کە ڕاستی یان خوێندنەوەی دیکە هەیە کە تۆ هەڵتگرتوون و باسیان ناکەیت، یان بیری لێ دەکەیەوە یان بڕوات پێیە کە بەشداری نەکەیت، ئەم جارە چوار کورسی بوو، بەڵام پێشتر زیاتر بوو لە قۆناغەکانی دیکەدا، دەتوانیت نهێنی ئەوەم پێ بڵێی؟

سەماحەتی حەکیم:

من ڕاستگۆم لەگەڵ ئێوە و گەلەکەم و ئەرکی من ئەوەیە کە ڕاستگۆ بم، بۆیە هەردووجاری پێشوو باسی ئەو هۆکارانەم کرد 2010، 2024 ، 2018 ، 2020 ، 2023 ئێمە لەبەر یەك شت بەشداری ئەو قۆناغانەمان نەکرد لەبەر یەك هۆکار ئێمە بینیمان تیپەکە و ڕیزبەندی و گوتار و پڕۆژە سەختە قبوول بکرێت لە سایەی دۆخی عیراق و ئەوانەی لەم ساتانە ڕوویانداوە، ئەنجتمەکان سەلماندیان کە ئەنجامەکانی 2010-2014 ئەوە بوو داعش هات و 40% خاکی عێراقی داگیر کرد، ئەو کێشانەی ڕویاندا، ئوەش واتای ئەوەیە کە خوێندنەوە وهەڵسەنگانمان تەواوە ئەگەر چاوپۆشی لە ڕووداوەکانی 2018 بکرێت کە لە ئەنجامدا عادل عەبدولمەهدی دوای سا□□□ك ل□ ب□رهـ□ستی کردنی دەست لەکار کێشانەوەی خۆی پێشکەش کرد، ل□□ر□ش دەرکەوت کە خوێندنەوەمان دروست بوو، بەوەش کە ئەو پێکهاتەیە زۆر سەختە بتوانێت سەرکەوتنی داواکراو دەستبەر بکات، لەگەڵ حکومەتی بەڕێز سوودانی شتەکە جیاواز بوو، هۆکارەکە پەیوەندی بە دەرچەکانی پرۆسەی دەنگدان هەیە.

پێشکەشکار:

ئەگەر ئەو پێنووسە بە سەماحەتی عەمار حەکیم بدرێت و پێی ب□□□ن دەتەوێت بەش بەشێنە وە پڕۆگرامێکی سیاسی بۆ حوکمکردن بمێنێتەوە تۆ دەیچەسپێنی ؟ یان لای دەبەیت؟ تۆ چی دەنووسیت ؟

سەماحەتی حەکیم:

ژیان سپی و ڕەش نییە، هیچ وەڵامێکیش بە بەڵێ و نەخێر نیابێت، من نەخێر بۆ بەش بەشێنە دەڵێم، بەڵێش بۆ بەشداریکردن لە نێوان لایەنە سیاسییەکانی بەشدارن لە پڕۆسەی سیاسی ، ئێمە تاکە وڵاتی پەرلەمانی نین لە جیهاندا، ئێمە یەکێکین لە 80 وڵات کە سیستەمی پەرلەمانی پ□ی□ودەکەن، ڕێگای بەڕێوەبردنی پەرلەمان بەم شێوەیە ئەوەیە کە هێزە سیاسییەکان بەشدار بن، دواتر بەپێی براوەکان مامەڵە دەکرێت و بە ڕێکەوتن لەنێوان چەند لایەنێك زۆرینە دروست دەکرێت و دواتر حکومەت پێك دەهێنرێت، ئەوەش واتای ئەوەیە کە دەبێت لە بەڕێوەبردن بەشداری بکەن، هەروه□ا دەبێت بۆ وەزارەتەکتن پالێوراو یان

هاوشێوەیان هەبێت، لەبەشداری کردن ئەوە قبوول دەکرێت، لە بەش بەشێنە وەزیر لە حیزب دیاری دەکرێت و دەست تێوەردان لە کاروباری وەزارەت و هەموو بەشەکانیشی وەردەدرێت هەتا فەرمانبەرانیش، ئەوەش کارێکی هەڵەیە، دەبێت بەرپرسیارێتی دام دەزگاکانی ئەمە بەپێی ڕیزبەندی وەزیفی بێت بەشێوەیەکی مەنتیقی و ڕێك و پێك بێت، وەزیرەکانیش بە پێی حزبە براوەکان دیاری بکرێن، ئینجا لە حیزبە هاوپەیمانەکان زۆرینەی پەرلەمانی دروست دەکرێت بۆ ئەوەی حکومەت پێك بهێنرێت.

پێشکەشکار

سەماحەتی سەید پێش ئێستا گوتت کە یەکێك لە هۆکارەکانی بەشداری نەکردن وەك باست کرد بەرهەڵستیتان بوو لە شێوازی بەشداری کردنەکە یان ئەو بەشدارییەی ڕوویدا، واتا تۆ کێشەت لەگەڵ بەش بەشێنە لە بەڕێوەبردنی ڕژێمی حوکم هەیە، بە واتای ئەوە هەموو ئەو خراپیانەی لێ دروست بووە کە ئێستا ئێمە لەدەستیەوە دەناڵێنین؟

سەماحەتی حەکیم:

هیچ هۆکارێك نییە، بەش بەشێنە بەو شێوەی پێشتر بۆم باسکردی کە هەر بەرپرسێك لە هەر ڕەنگێکی حزبی بێت، دەست لە کاروبار و هەموو ورردەکارییەکانی وەزارەتەکەی وەردەدات، وهەوڵ دەدات هەموو تیمەکە بگۆڕێت و بەمەش چانسی ئەزموون و شارەزایی کەڵەکەبووی ئەو کەسانە لەدەست دەدەین، بەم شێوەیە بریکار دەبێت باگڕاوندی سیاسی هەبێت و بەڕێوەبەر و سەرۆکی بەشیش بەهەمان شێوە بە سیاسەت دەکرێت، ئەو بەش بەشێنەیە یەکێکە لە گرنگترین هۆکارەکانی ئەو سستییە کە تووشی پرۆسەی سیاسی هاتوە، بەڵام ئەوە تاکە هۆکار نییە، بەڵام یەکێکە لە گرنگترین هۆکارەکان لە سیستەمی پەرلەمانیدا، وەزیر حزبی سیاسی براوە یان حزبە سیاسییە براوەکام دیاری دەکەن، بەڵام وەرزارەتەکان مل کەچن بە سیستەمێکی توند لە ڕیزبەندی فەرمانبەرێتی و لە کەڵەکە بوونی ئەزموون بە هەڵسەنگاندنی ئەو کرێکارانەی دوور ل هەواو مەیلی سیاسی هێزە براوەکانن. هەوە براوەکان ئەمرۆ براوە بوون بەڵام ڕەنگە دوای چوار ساڵی دیکە هێزێکی دیکە بباتەوە، دام دەزگایەکان شوێنی خزمەتکردنن، بۆیە نابێت بەش بەشێنە بچێتە ناخ و بنج وبنەوانی داموگەزگایەکان وەك پێشتر لە قۆناغەکانی ڕابردوودا ڕوویدا.

پێشکەشکار

بڕوات بەوە هەیە کە هێزە سیاسییەکان تا ئێستاش فاکتەرەکانی هێز و بزوێنەری چالاکیان هەبێت بۆ ئەوەی بۆ قۆناغێکی باشتر برۆن ؟

سەماحەتی حەکیم:

پرۆسەی سیاسی و ڕژێمی سیاسی و وڵات ئەو چالاکییەی هەیە و هێزە سیاسییەکانیش خۆیان پیشاندەدەن بە ئەو دیمەنە، ئەو هێزان لەیەك جۆر نین، تیایدا هەیە کە درك بە سروشتی ئەو گۆڕانکارییانەی کۆمەڵگا و سیاسی و کاریگەرییە دەرەکییەکان و سروشتی ناوخۆ و کەشی شەقام و پێشبینی هاولاتیانیش دەکات، بۆیە گوتاری خۆی بەپێی ئەو گۆڕانکارییانە دەگونجێنێت کەباسم کردن، وەك لە وەسفی پێغەمبەر درودی خوای لێ بێت هاتوە (طبیب دوار بطبه) ، ئەو لەنێو خەڵك دەسووڕێتەوە پێداویستیەکانیان دەزانێت و دیدی خۆی و چارەسەریان بۆ مەینەتی و کێشەکانیان پێشکەش دەکات، هێزە سیاسییەکان ئەمرۆ دەتوانن لەگەڵ ئەو

گۆرانکارییانە خۆیان بگونجێنن، هەروەها وەك بەشێکی سروشتی سیاسی بمێننەوە، ئەو هێزە سیاسییانەش کە ناتوانن ئەوە بکەن، لەچوارچێوەی خۆیان دەخولێنەوە و دەبینن کە ئاو لە ژێر پێیەکانیان دەڕوات، ئینجا وردە وردە پاشەکشە دەکەن، ئەمرۆ لە دیمەنی سیاسی دەبینین هەندێم هێز پارێزگارییان لە هێزی خۆیان کردوو□، هێزی وا هەیە دێتە مەیدان کە زۆر بەهێز و چالاکە، هەندێك هێزیش دیمەنەکە بەجێدەهێڵێت، ئەو قەدەرە سروشتی سیاسی و کۆمەڵایەتی دروستی دەکات.

پێشکەشکار

ئەوە مانای گۆڕینەوەی ڕۆلەکانە ؟

سەماحەتی حەکیم:

نەخێر گۆڕینەوەی ڕۆڵەکان نییە، ئەوە چەند ڕاستیەکی کۆمەڵگەیی و سیاسی و سروشتەکانی گەل و کەشی شەقام و پێداویستی و خواستی هاوڵاتیانە، ئەوەی پ□ش ئ□ستا پ□ش 10 سا□ س□رنج ڕاکێش بوو، ئیستا سەرەنج ڕاکێش نییە، لایەنی سیاسی دەتوانێت گوتارێکی جێی باوەر پێشکەش بە جەماوەر بکات، و ڕیزبەندی کارەکانیش و پرۆگرامی خۆی ڕێرەوی سیاسی خۆی دیاری بکات، کە لەگەڵ پێداویستی هاوڵاتی بگونجێت، هەروەها دەتوانێت لەگەڵ ئەو دۆخە بەردەوام بێت تا متمانەی هاوڵاتی بەدەست بهێنێت، ئەو هێزانەی گوتارەکەیان ساردە و ناگاتە هاوڵاتیان ئەوا ناتوانێت متمانە وەربگرێت و دیمەنە سیاسییەکە بەجێدەهێڵێت، ئەوەش یەکێکە لە باشییەکانی دیموکراتیی□ت کە دەرگا بۆ هێزی بەهێزو تاز□ پێگەیشتوو بەکراوەیی دەهێڵێتەوە، هەندێك هێز دەرۆن و هەندێك هێز بە چەسپاوی دەمێننەوە ئەویش بەپێی پێداویستیەکان.

پێشکەشکار

لە ئەنجومەنی باڵا بۆ ڕەوتی حیکمە، سەماحەتی عەمار حەکیم گرەوی زۆری لەسەر گەنجانە و چەندین قۆناغیشە تۆ هەر لەگەڵ گەنج و لاوەکانی، ئایا بڕوات بەوە هەیە کە ئەو لاوانەی بەباشی سەرپەرشتی کراون چەندین سەرکردەی لێی دروست بوون کە دەتوانی لەگەڵیان بەردەوام بیت، یان ئەو ئەزموونە پێویستە بە بەدواچوون هەیە.

سەماحەتی حەکیم:

ئێمە باسی پرۆژەیەکی سیاسی و کۆمەڵایەتی دەکەین، ئەو پڕسیارە دەبێت لە خەڵك بکرێت، خەڵك ئێمە چۆن دەبینن، ئایا دەیان سەرکردە یان سەدان سەرکردەی لاو دەبینن کە شایستەی ئەوەن و توانایان هەیە پڕۆژە بەڕێو□ ب□ن□ ؟ واتا ئێمە سەرکەوتوو بووین، ئەگەر خەڵك هەستیان نەکرد ئێمە هەرچیمان گوتوە ئەوا واتای ئەوەیە ئێمە خاو بووین لە کار، ب□خودی خۆم پێم وایە هیچ لەوە دوودڵ نابم چونکە ئەو ڕێرەوە ڕێرەوی ڕاستقینەیە، ئەویش لەبەر هۆکارێکی زۆر ئاسان، ئێمە گەلێکین 68% خەڵکەکەی خوار تەمەنی 24 ساڵن، ئەوەش پێی وەزارەتی پلان دانان کە دەڵێت 90% خوار تەمەنی 50 ساڵن، ئەوە واتای ئەوەیە ئێمە گەلێکی لاوین بە نایابیش، بەرزبوونەوەی ڕێژەی دانیشتوان لە لەم وڵاتە 2.6 دەبێت ئەوەش گەورەترین ڕێژەی زیادبوونە لە هەموو جیهاندا، بۆیە ئەوەی گەنجەکان بقۆزێتەوە ئەوە واتای ئەوەیە لەگەڵ توێژە

گەورەکە مامەلە دەکات کە بەرفراوانترینە لەنێو ئەو گەلەدا، بۆیە نا بێت گومان لە بایەخدانمان بە گەنجان و لاوان هەبێت، پێویستە وا بکەین کە ببنە واجیهە و پێشەنگ ، ئەگەر هەر لایەنێك لەو کارە شکستی خوارد ئەوە کێشەکە لەخۆیەتی هیچ خەتای لاوان نییە، لاوان شایەتی هەموو سەرپەرشتی و بایەخن، ئەگەر توانیمان ئەسڵە پاکەکەیان و توانا گەورەکەیان لێ دەربهێنین بۆ بەرژەوەندی وڵات ئەوا ئەو بابەتە پەیوەندی بە لاوان هەیەکە دەبێت چانسیان پێ بدرێت و لایەنی سەرەکی بن لەبەر ئەوەی ئەوان داهاتووی وڵات زامن دەکەن.

پێشکەشکار

زۆر لەوانەی بایەخ بە کاروباری سیاسی دەکەن وەك ڕەخنەگر و رۆشەنبیران بە حکومەتی سوودانی دەڵێن، ئەوە دوایین چانسی پرۆسەی سیاسییە، تا چ ڕادەیەك لەگەڵ ئەو قسەیە دایت یان لەگەڵی نیت؟

سەماحەتی حەکیم:

من پێم باشە بڵێم، هەلی بەنرخ، سوودانی هەلی بەنرخە بۆ پڕۆسەی سیاسی، هیچ دوایین هەل و چانس لەم وڵاتە نییە، چەندین ئیمپراتۆریەتهاتن و رۆیشتن چەندین ڕژێمی جیاجیا هاتن رۆیشتن عێراق هەر وەك مایەوە، گەلی عێراقیش هەر مایەوە و پرۆسەی سیاسیش بووە قەدەرێك بۆ بەڕێوەبردنی کاروباری خەڵك، هیچ کەس نییە لەم وڵاتە نوێنەرایەتی دوایین چانس بکات، ئەو وڵاتە هەر دم□ن□ن□و□ و ئێمە دەرۆین، خوا تەمەنی هەمووان درێژ بکات،بەڵام هەلێکی بەنرخ هەیە، بەڕێز سوودانی بە توانای کارگێری و ئەزموونی کارگێری و توانای گەنجەکان دەتوانێت مام□ڵ□ ل□گ□□ بیر□قرای□تی کارگێڕی بکات و خۆی لە کێشە و ململانێی سیاسی شتی هاوشێوە بەدوور بگرێت، ئەوەش چانسێکە بۆ پێشخستنی وڵات بەرو پێشەوە، شتێکی سەیر ئەوەیە کە ئێمە بەشداری ئەو حکومەتەمان نەکرد، بەڵام وێرای ئەوەش گەورەترین پالپشتی ئەو حکومەت□ی□ن، بۆیە ئێمە دەبینین چانسی سەرکەوتن هەیە و دەمانەوێت لەپێناو بەرژەوەندی گەلی خۆمان به□□ت□ دی، ئەگەر ئێمە لە چوارچێوەیەکی ئاسایی مامەڵەمان لەگەڵ ئەوە کردبا، دەبوایە وەك بەرهەڵستکارێك تەگەرەمان بۆ حکومەتە دابنایە، بەلام لێرە گەل باجەکەی دەدات، ئێمەش نامانەوێت ببینە هۆکاری ئەوەی ئیرادەی گەل و خزمەتکردنیان و خۆشیان پەك بخەین.

پێشکەشکار:

ئایا تۆ دەتەوێت بە شێوەیەکی تازە ئۆپۆزسیۆن عێراقی دروست بکەیت، من بەشداری حکومەت ناکەم و بەڵام پالپشتی دەکەم، بەڕێز حەکیم دەتوانیت ئەوەم بۆ شی بکەیەوە ؟

سەماحەتی حەکیم

هەموو ئەو حکومەتانەی بەشداریمان تێدا نەکرد، هەتا ئەوانەی بەرهەڵستیشمان کرد لەهەندێك ڕێڕەویداهەرچۆنێك بێت بەبۆچوونی ئێمە هەڵوێستێکی جوانی هەر تێدا بەدی دەکرێت، ئێمە هەمیشە باوەڕمان هەیە بەوەی کە دەبێت وا پیشان بدەین کە ئێمە بۆ ئەوە بەرهەڵستی ناکەین تا بەرهەڵستی بکەین و کارەکان پەك بخەین، یان بەشداری بکەین بۆ ئەوەی ستایش و سوپاس بۆ هەموو شتێك بکەین، ئەوە هەڵەیە، ئێمە بەشداری دەکەین و ناڕەزایی خۆشمان یان ستایشی خۆمان لەسەر هەندێك لە هەنگاوەکان دەبێت، بەڵام

لەو حكومەتەی باست كرد هۆكارەكە پەیوەندی بە برای بەڕیز سوودانی و حكومەتەكەی تیمە حاكمەكەی نییە، بەڵكو پەیوەندی بە دەرچەكانی هەڵبژاردنەكتن هەیە، دەبینین چانسی سەركەوتن هەیەبۆیە بەهەموو توانامان پاڵپشتی ئەو چانسە دەكەین بۆ ئەوەی خۆش گوزەرانی و هەرزانی بۆ گەلەكەمان ب□ه□نێت.

پێشكەشكار

لەكتێبی گەشتی نیشتمان، هەڵوەستەم لەسەر چێرۆكێكی جوان كرد، ئەو كاتە بایدن جێگری سەرۆكی ئەمەریكا بوو، داوای لەتۆ كرد پالپشتی مالكی بكەیت بۆ ئەوەی لە دووەمین خۆهەڵبژاردنەوەی دیاری بكرێتەوە، بەڵام تۆ ڕەتت كردەوە و گوتت دەبێت لە شوێنگرەوە بگەڕێن، هۆكارەكان و پێویستیەكان لەم ڕەتكردنەوە چی بوو؟

سەماحەتی حەكیم:

لە ڕاستیدا ڕێز و خۆشەوستی زۆرمان بۆ برای بەڕێزمان نوری مالكی هەیە، ئەو كەسێكی بەڕێزە هاوەڕێیە و ئێمەش هیچ كێشەیەكمان لەگەڵ كەسی بەڕێزیان نییە، بەڵام بۆچوونەكانی و پرۆگرامی و پێشەنگی كارەكانی لای ئێمە لە هەڵسەنگاندن تاوتوێ دابوو، شتەكە هیچ پەیوەندی بە خودی مالكی نییە بەڵكە بارودۆخەكە بوو، دۆخی كۆمەڵگا و هەڵوێستی هێزە سیاسییەكان لە پێكهاتەكتنی دیكە، دۆخی وڵات و ڕیزبەندی ئەو كارانەی مالكی بە گرنگ داینابوو، ئێمە لەهەڵسەنگاندنەكان بۆمان دەركەوت كە ئەوە بەرهەمدار نابیت و ئەو ڕێگەیەش عێراق بەرەو شكست دەبات.

ئەوە تێگەیشتنی ئێمە بوو، ئێمە ڕای خۆمان لەسەر كەس و خۆمان بەسەر هیچ لایەنێك ناسەپێنین، گوتمان لەبەر ئەوەی ئێمە بۆچوونمان جیاوازە بۆیە ئێمە بە چ پاساوێك بەشداری بكەین، كاتێك ئێمە دەبینین شتەكان بەڕێگایەكی هەڵە دا دەڕوات.

ئێمە ڕێز لەخۆمان دەگرین و لەوپرۆسەیە دەكشێینەوە، بەڵام هەندێكی دیكە باوەڕیان كرد و زۆرینەیان پێكهێناو لەسەر ئیزن و پیرۆزی خودا رۆیشتن، من زۆر دڵخۆش بووم كە حكومەت دروست كرا، لەبەر ئەوەی پێویستبوو لەو داخرانە سیاسییە ڕزگار بین كە ئەو كاتە 8 مانگی خایاند.

لەم كاتەخەڵك پێویستی بە حكومەت هەبوو تا تاكو كاروباری خەڵك بەڕێوە ببەن، ئەوە بوو حكومەت پێكهات و بە جیاوازییەكی زۆریش كارەكان رۆیشتن ئێمەش هەر دڵسۆانە ماینەوە شیكردنەوە و هەلسەنگاندن و تا ئەمرۆش لەسەر ئەو هەڵوێستە پەشیمان نیم، من دوای دووساڵ لەم كارە چەندین سەركردەی لایەنەكانی دیكەم بینی و بەچرپ□ پ□پ□ان گوتم تۆ بڕیاری دروستت دابوو، ئێمە بە هاتنە نێو ئەو حكومەتە خۆمان خستە نێو كێشەیەكی گەورە ، هەندێكیش لەناوەڕاستی ڕیگا پاشەكەشەیان كرد وەك خۆت دەزانی.

پێشكەشكار:

بڕیارە ئازایەكانت یا خود بڕیارە یەكلایی كەرەوەكانت كە لە قۆناغێك لە قۆناغەكان بڕیاری لەسەر دەدەی ڕەنگە هەندێك كەس تووڕە بكات یان لەسەر بكەوێت ؟

سەماحەتی حەكیم:

گومان لەوەدا نییە كە هەر بڕیارێك مرۆڤ بیدات سەبارەت بە دۆخی سیاسی یان كۆمەڵایەتی بەدڵی هەندێك كەس دەبێت و هەندێك كەسیش تووڕە دەكات، كاردانەوەی دەبێت و بێزاربوون لێ دەكەوێتەوە، بەڵام مرۆڤ

پەیوەستە بە تێگەیشتن و شیکردنەوە و خوێندنەوەی خۆی دەسەزی هەبێت بە بەرژەوەندییەکانی گەلەکەی بەپێی توانای خۆی، بەڵام منیش هیچ درێغی ناکەم لە ئەستۆگرتنی هەموو ئەو باجە گەورانەی بەهەی ئەو هەڵوێستانە دەیدەم کە پێشتر لە قۆناغەکانی ڕابردوو داومە، چونکە گەلەکەمان شایەنی ئەوەیە.

پێشکەشکار

تۆ لە تەمەنێکی بچووکەوە کاری سیاسیت کردووە، سیاسەت چی پێ بەخشیوی ؟ هەروەها چی لێ سەندوویەوە ؟

سەماحەتی حەکیم:

من وەك کەسایەتی خۆم، باگراوندم ڕۆشنبیرییە، زانستییە، هەموو گەنجایەتی خۆم لەو لایەنە بەسەر بردوە، نەخۆش بوونی باوکم ئەمەی خستە نێو کۆمەڵێك بژاردەی قورسەوە کە هەرگیز پێشبینیمان نەدەکرد، باوکم لە تەمەنی 60 ساڵی کەچی دوایی کرد و واتا ئەو کات لە لووتکەی چالاکی بوو، ئەوە شتێکی گەورە بوو کە لەو دەخە تووشی نەخۆشی ببێت و ڕێزی برایەتی بگرێت لەو کاتەدا، ئەو پێی وابوو هیچ کەسێك نییە کە بتوانێت بەو ئەرکە هەڵبستێت و خێڵەکیش لەبەی ڕازی بن، دەبێت ڕووبەڕوو ببیەوە، پێەسەی کاری سیاسی بەشێوەیەك هات کە بە پێچەوانەی پلانەکانی من بوون، هەروەها لەگەڵ باگراوندی ڕۆشنبیریش گونجاو نەبوو.

پیشکەشکار

بەیاری پلاندانان بوو ؟

سەماحەتی حەکیم :

نەخێر ، نەخۆشییەکە بە ڕێکەوت بوو، بەڵام نەخۆشی باوکم تا 30 مانگ درێژەی هەبوو، ئەوەش هەلێکی باش بوو بۆ بەدوا داچوون،دەزانن ئەنجومەنی باڵای شۆڕش لەو کاتەدا یاسا میلییەکان ڕاستەوخۆ پەیوەست بوو بە بنەماڵەی ئیمام حەکیم، قورس بوو یەك لە براکانی دیکە هیچ بکەن، خەڵك لەپیان کەدەبێتەوە و ڕێز لە برایەتی دەگرن و سووربوون لەسەر ئەوەی پێشکەشمان بکەن و پاڵپشتیمان بکەن، ئەوە بوو بە تەکرایی هەمووان من هەڵبژێردرام و کارەکەش زۆر بە ئاسایی و بە کەشە و بە فشار دوای دوو ڕۆژ لە مردنی باوکم بەڕایی و بە دوو دەی ئەنجام درا، کارەکان دوا نەخران بەیە هاتینە بەرامبەر داواکاری تازە کە زەریان لە پێشبینی ئەمە نەبوو، خەمان بە ئەو ئەرکە قورسە ئامادە نەکردبوو، ئەوەش دەزانن لایەنی سیاسی پێداویستی و داواکاری زۆری لەسەرە و جیاوازە لەگەڵ لایەنی ڕۆشنبیری و زانستی و ژینگەیی کە من کارم تێدا دەکرد، من هەوڵم دا خۆم بگونجێنم و براکانیشنم بەردەوام ڕاوێژیان دەکرد من گوێم لە دەگرتن سوودم وەردەگرت و بەدواداچوونم دەکرد و دەشمپرسی، با داپێروەرانە بم بەڕێز عادل عەبدولمەهدی یەکێك بوو لەو کەسایەتییانەی کە من زۆر سوودم لە ڕاوێژەکانی و لەو قۆناغەدا.

پێشکەشکار: کارێك کە کردووتە و هەستت کردوە کە سەرکەشیت ئەنجامداوە، وەك دروستکردنی ڕەوتی حیکمە، بەیارەکە هیواداری پێی دا بچیتەوە لەو سەردەمە سیاسییە، ئەوەی کە پەیوەندی بە حیکمە هەبێت یان پویوەندی بە سماحەتی عەمار حەکیم هەبێت، کە پێت خۆش بێت کات بە دواوە بگەڕێتەوە بۆ ئەوەی پاشگەز

ببیتەوە؟

سەماحەتی حەکیم: بەڕاستی ئەو بڕیارە ستراتیژیانەی کە داومانە کە وەچەرخانی مەترسیداری تێدابووە، بە ئەوەی کەڵەڕەقی یان خۆ بەزل زانی تێدابێت لەهیچیان پەشیمان نیم، هەست دەکەم هەموو بڕیارەکان دروست بوون، لەبەر ئەوەی ئەو بڕیارانە بە گرژی نەدروان بەڵکو دوای دیراسە و تاوتوێ و ڕاوێژێکی بەرفراوان هاتوون، ئینجا بڕیار دراوە، ئاساییە مرۆڤ چەند ئەزموونی زیاتر وەربگرێت لە وردەکارییەکانی کاری سیاسی ئەوکا هەست دەکات زیاتر پرۆفیشنال دەبێت و دەتوانێت بە کەمترین زیان وباج لەو جۆرە مامەڵانە بچێتە دەرەوە و هەروەها لەڕێگەی لێك تێگەیشتن لەگەڵ لایەنەکانی دیکە دەتوانێت زۆر شت بکات، لەگەڵ ئەوەش خوو حەماسەتی لاوان و بەرەو پیل چوونیان بەرەو ئەوەی ڕوونی دەکەینەوە لە بەرژەوەندی وڵات و گەلەکەمانە، ڕەنگە ئەوەش بووەتە هۆکاری ئەوەی ئەو هەنگاوانە بەشێوەیەك بنێین کە تێچوون و کاردانەوەی کەمتری هەبێت.

پێشکەشکار

با پرسیارێکە بەشێوەیەکی قووڵتر بێت، سەماحەتی سەید عەمار حەکیم تۆ وەك سەرۆکێکی سیاسی لە پڕۆسەیەکی سیاسی کارت کردوە، ئەوە کە لەدەرەوەو ناوەوە بە گەندەڵ وەسفی دەکات تۆ ئەوە شەرمەزارت ناکات ؟

سەماحەتی حەکیم:

بەهەر حاڵ، هیچ کارێك نییە، شتی زیادەی بە دروست نەبێت، پزیشك یان پزیشکێکی پسپۆر کاتێك نەشتەرگەری دەکات، لە هەندێك سەرکەوتوو دەبێت لە هەندێکی دیکەشبەچوونی خۆی سەرکەوتوو بووە بەڵاو لە ئەنجامدا نەخۆشەکە مردوە، بەهۆکاری جیاوازەوە، پێی ناخۆش دەبێت بەڵام ئەوە قەدەرە و دەبێت ڕێز لە کارەکە بگرێت، گۆڕەپانی سیاسیش وەك بوارەکانی خزمەتکردنی ڕاستەقینە وایە، لێرەدا مرۆڤ دەبینی کاریگەری چۆنە لە گۆڕینی ڕەوڕەو، یان دۆزینەوەی بڕوا لای سەرکردەکانی دیکە، بڕیارێکی سیاسی لە وڵات دەدرێت، لەوانەیە ڕۆحی خەڵکانێك ئازاد بکات لەوانەشە خەڵکانێك بخاتە هەلاکی و کێشەوە، ئەو پڕۆسەیەکی زۆر هەستیارە، پێم وایە ئێمە وك دکتۆری خێر و کۆتری ئاشتی بووین لە کاروانی سیاسیمان هەمیشە هەوڵمان داوە گرژوئاڵۆزی و بەگژ داچوون کەم بکەینەوە، داوای ئاشتەوایی و بەردەوام بوون و بەیەکەوە ژیانمان لە خەڵك کردوە، چەندین دەستپێشخەریمان لە کاتە سەختەکان و گرژی و ئاڵۆزی پێشکەش کردوە، هیچ کات لە ڕژاندنی یەك دڵۆپ خوێنی عێراقییەکان تێوە نەگلاوین، ئەوە ڕکابەرانمان پێش دەست و هاوپەیمانەکانمان باسی دەکەن، هەموویان لە دیمەنی عێراقی بەهیچ شتێکی لەو جۆرە تۆمەتبارمان ناکات، هەتا لەڕووی گەندەڵییش ئێستا دیدی خەڵك ئەوەیە کە چینی سیاسی گەندەڵە ، ئەوە لەگەڵ ئەوانی دیکەش ئەمەش دەگرێتەوە، بەڵام کاتێك یەکێك لیستێکی پێنج کەسی یان 10 کەسی دادنێت باوەڕ ناکەم لەو لیستە لای هچ هاولاتییەك یەك لە سەرکردەکانی ڕەوتی حیکمە لەمێشکی خۆی یان لە لیستەکە دابنێت.

پێشکەشکار

ناکۆکی شیعی -شیعی بەشێوەیەکی تایبەت لەگەڵ بەڕێز سەدر بە ماوەیەکی درێژ بەردەوام بوو، هیچ واستەیەك سەرکەوتوو نەبوو، گفتوگۆش سەرکەوتوو نەبوو، ئایا ئەوە وەك حاڵەتێکی سروشتی و واقیع حاڵەتێك مامەڵەی لەگەڵ دەکەن ؟

سەماحەتی حەكیم

سەماحەتی سەدر كەسایەتی و سەركردەیەكی بەڕێزە و ڕەوتی سەدریش هاوبەشەكی سەرەكییە لە دیمەنی كۆمەڵایەتی و سیاسی ئەو وڵاتەدا، ئەو هەر ئەوها دەبێت و دەمێنێتەوە، جێی ڕێز و ستایشی هەمووان دەبێت، هەموو كات ڕەوتی سەدری بۆچوونی تیژو وردی لەسەر وردەكارییەكان هەیە، هەروەها لەسەر ناوەڕۆكیش زۆر جار لەگەڵ هاوبەشەكانی دیكە ناكۆك دەبوو، ئەوەی ئێستا دەبنین شتەكی سەیر نییە، واتا هەموو كاتێك بیروبۆچوونی جیاواز لە نێوان هێزە شیعییە و سوننە و كوردەكان هەبووە، بەڵام ڕەوتی سەدری لە قۆناغەكانی پێشوو بەرهەڵستی حكومەتی دەكرد و پاشكشەی دەكرد، تەنها لە پەرلەمان دەمایەوە، دەنگی لەسەر لیژنە و چەند كارەكی دیكە دەدا، بەڵام ئەوە یەكەمین جارە لە ئەنجومەنی نوێنەران بكشێنەوە، ئەوان لە دیمەنی سیاسی نەكشاونەتەوە، بەڵكو لە دیمەنی نوێنەران كشاونەتەوە، دیمەن و سروشتی سیاسی فراوانترە لە حكومەت و پەرلەمان ئەوان لەوێ ئامادەن و بەشدارن، پێم وایە ئەگەر بچینە هەڵبژاردنەكی پەرلەمانی لە داهاتوو ئەوا ڕەوتی سەدری دەبێتە هاوبەشەكی سەرەكی ئەو هاوكێشەیە.

پێشكەشكار
لەو هەڵبژاردنە بەشداری ناكەن، پێت وایە ڕەوتی سەدر چ كاریگەرییەك جێ دەهێڵێت؟

سەماحەتی حەكیم:

بەهۆی ئەوەی ئەوە هەڵبژاردنەكی خۆجێیی و خزمەتگوزارییە، كاتێك ئەوان لە ئەنجومەنی نوێنەران پاشكشەیان كرد، دەڵێن ئێمە دەرگا گەورەكەمان بەجێهێشت چۆن لە دەرگا بچووكەكە دەچینە ژوورەوە؟ پێم وایە ئەو شتانە هەن گەر من بابەتەكە بەو شێوەیە شی بكەمەوە، من لەبری ئەوان قسە ناكەم، بەڵام پێم وایە هەر هەڵبژاردنەكی داهاتووی پەرلەمانی دیكە بكرێت ڕەوتی سەدری زۆر كاریگەر دەبێت و بەشدار دەبێت،ئاساییە ناچاریش بین كە كار لەگەڵ یەك بكەین و بەرگەی ئەو جیاوازییانەی نێوانیشمان بگرین لەكاتی هەڵسەنگاندنی ئاستەكان، لەهەڵسوكەوت و لە پڕۆگرامدا یان لە شتی دیكە، بەڵێ ئەوانەی دەنگ دەدەن عێراقین و ئەوانەی دەنگیش بە هاوبەشەكەی دیكە دەدەن هەر عێراقین، بۆیە دەركەوتەكان و ئەنجامەكانی پرۆسەی هەڵبژاردن و ئەو هێزانەی تێیا سەردەكەون، نوێنەرایەتی ئیرادەی گەل دەكەن، گومان لەوە نییە، ئەو هەڵە لە كاتێك لە كاتەكان ناپچڕێت، هەڵەكان هەمیشە دەمێننەوە، هەمیشە دەرگاكانیش بەكراوەیی دەمێننەوە و دەستەكانیش بە درێژكراوی دەمێننەوە، سەماحەتی سەدریش برایەكی خۆشەویستە و هاوبەشەكی گرنگە، هەركاتێك ویستی بەپیل ئەو داوەتانە بێت و دەرگای بكاتەوە، ئەوا براكانی لە تەنیشت خۆی دەبینێت و ئێمەش زۆر شانازی پێوە دەكەین.

پێشكەشكار:
پەیوەندیت لەگەڵ سەدر ئایا ئێستاش هەر لەگەڵی پەیوەندیت هەیە ؟

سەماحەتی حەكیم:
لەڕاستیدا پەیوەندی ڕۆژانە لەو قۆناغە بەهۆی ویستی سەماحەتیان نییە، بەڵام ئێمە لە لایەن خۆمان هەموو كات ئامادەین بۆ پەیوەندیكردن.

پێشکەشکار:

پەیوەندی لەگەڵ هەرێمی کوردستان لەو حکومەتە. وەرای ڕێنماییەکانی بەرێز سوودانی بەڵام دۆخە جارێکی دیکەش لەکەرکووک تەقییەوە، لەڕووی ئەمنی لە لایەک لەڕووی داراییش لەگەڵ حکومەتی ناوەند لە لایەکی دیکەوە، کەی ئەو قەیرانە چارەسەر دەکرێت؟

سەماحەتی حەکیم:

وەکو دەزانن، چەند بڕگەیەکی دەستووری هەن کە هەر لایەنێک بەو شێوەی خۆی دەیخوێنێتەوە، بەشێوەیەک لە شێوەکانیش لێی تێدەگات، تێگەیشتنی هاوبەش نییە، لەهەردوو لا بە بڕگە دەستوورییەکان بۆیە دوای ناکۆکی پەنا دەبرێتە بەر دادگای ئیتحادی وەك مەرجەعیەك، بەڵام جێی داخە کە هەمووان بە چارەسەر و بڕیارەکانی دادگای ئیتجاجی بەشێوەیەکی کامل ڕازی نەبووین، بۆیە لە شیکردنەوەی دەقە دەستوورییەکان ئەویش بووەتە جێی ناکۆکی هەردوو لایەن، حکومەتی ناوەندی و حکومەتی هەرێم، بەڵام پێم وایە کەمتمانە و لێك تێگەیشتن و بەردەوامبوون هەیە قەدەری ئێمە ئەوەیە کە لەگەڵ یەك ڕێك بکەوین، پێم وایە داهێنانی یاسای نەوت و غاز ئەو زەمینەیە خۆش دەکات و هەلێکی گرنگ دەبێت بۆ یەك بوونی تێگەیشتن و دیدی دەقە دەستوورییەکان کە جێی ناکۆکی هەردوو لایەنن، وە گۆڕینیان بە یاسا و ڕێسا، ئەوە پەیوەندی نێوان هەرێم و حکومەتی ناوەند لەسەر بنەمایەکی یاسایی ڕێك دەخات و کارەکانیش ڕێك دەخات، هیچ کێشەیەکی دەروونی نییە، شتی دیاری کراوی یاسایی وچەند داڕشتنێك هەن، دەبێت لەگەڵ یەکی بگونجێنین و بە ئەنجامێکی وا بچینە دەرەوە کە جێی ڕەزامەندی و بڕوای هەمووان بێت.

پێشکەشکار

خۆئامادەکارییەکانتان بۆ هەڵبژاردنەکانی داهاتوو چۆنە ؟ وەك ڕەوتی حیکمە ؟

سەماحەتی حەکیم:

وەك دەزانن بڕیاری چوارچێوەی هەماهەنگی، ئەوەیە کە هێزیبکانی چوارچێوەکە بە چەندین لیست دابەزن، ئەو یاساییەش یارمەتیدەرە و هەمەجۆرە، بۆیە ئێمەش بە لیستی هێزەکانی دەوڵەتی نیشتمانی دادەبەزین لەگەڵ برامان دکتۆر عەبادی و چەند هاوپەیمانێکی دیکە، پاڵێوراومان لە هەموو پارێزگاکان هەیە، کە ڕکابەری تێدا دەکەین، بەپشت بەستن بەخودای گەورە و بەشایەتی هاوبەشانی دیکە و ڕکابەرانمان لەو پڕۆسەیە، لیستی ئێمە وەك لیستی هێزەکانی دەوڵەت زۆر تۆکمەیە و بە هێز و هاوسەنگی ناسراوە لە ڕووی ئەو کەسایەتیانەی نوێنەرایەتی دەکەن کە لە چەندین هێزەکان و قەبیلەکان و پارێزگاکان و ناوچەکانن، ئەوەش لە لیستە بەهێزەکان و کاریگەرەکانە بڕیاریش بەدەست گەلە، هیوادارم ئەنجامەکانی بەشێوەیەك بێت کە جێی ڕەزامەندی گەلەکەمان بێت، هەروەها بۆ ڕەوتی حیکمە و هاوپەیمانانی بۆنەیەکی مێژوویی بێت.

پێشکەشکار:

پێم وایە هەندێك سوپڕایز پێش هەڵبژاردنەکان ڕوو دەدەن؟ هەندێك هەڵوێستی دەوروبەر کاردانەوەی لەسەر نێو شەقامی عێراقی دەبێ کە بەرهەمی دیمەنی سیاسی دەبێت، هیچ هەیە مایەی نیگەرانی بێت؟

سەماحەتی حەکیم

بەهەڵسەنگاندنی من، هەڵبژاردنەکان دەڕوات و لە کاتی خۆی دەبێت بە ئیزنی خودای گەورە، هەموو شتەکان بەم ڕێڕەوە ڕێچکەی گرتوە، بەڵام دەبێت ئەوەش بزانین کە گەلەکەمان زیندوو و چالاکە، ڕەنگە هەندێك لە لاوەکان لە تشرین ئەو بۆنەیەیان خۆش بوێت و یادی ساڵانەی بکەنەوە، یان شتی دیکەی هاوشێوە بکەن، بەڵام ئەوانە هموویان لە دیموکراتی عێراقی سروشتی سیاسی و کۆمەڵایەتی جێگایان دەبێتەوە، پێم وا نییە ئەوە کاریگەری لەسەر ڕێگای هەڵبژاردنەکان و کاتی و ساتی ئەنجامدانی هەبێت.

پێشکەشکار

پێگەیشتن لە دیمەنی سیاسی، قبوولکردنی یەکتری واتای ئەوەیە دەچینە قۆناغێکی دیکە کە یەکتر قبوول دەکەین، بیرێکی هاوبەش دێتە ئاراوە، بەرهەڵستکاران قبوول دەکەین و یان بەڵێن دەنگی ناڕەزایی باشتر پێ دەگات؟

سەماحەتی حەکیم:

پێم وایە ئەمە لەو ڕووەوە زۆر بەرەو پێش چووین، کاتێك ناکۆك دەبین، دادەنیشین، چارەسەر دەکەین بینیتان لە قەیرانی مووچەکانی هەرێم، بەڕێز مەسرور بارزانی بەخودی خۆی هاتە بەغدا چاوی بە سەرۆکایەتییەکان و سەرکردە سیاسییەکان کەوت، گوێبیستی تێبینی و نیگەرانییەکانیان بوو، دواتر بۆچوونی خۆی بۆ باسکردن، ئەوە هەمووی بووە هۆکاری ئەوەی بگەنە ڕێککەوتن بەچەند هەنگاوێك بۆ ئەوەی ئەو کێشەیە مرۆییەی گەلەکەمان لە کوردستانی عێراقی خۆشەویست چارەسەر بکرێت، ئەو جۆرە شتانە چارەسەر نەدەکرا بەو ئاسانی و نەرمییە گەر ئەوها نەبوایە، بەڵکو پانتایی زیاتری بەخۆیەوە دەبینی و شەڕە قسە لە میدیاکان دەگەیشتە ئەوپەڕی و گەلەکەشمان بیرەوەری لەو جۆرە وردەکارییانە پڕبووەتەوە.

پێشکەشکار

هیچ ناکۆکییەك لە هاوکێشەکە هەیە؟

سەماحەتی حەکیم:

گومان لەوە نییە کە بوونی هاوپەیمانێتی کارگێڕی دەوڵەت کە نوێنەرایەتی گرنگترین هێزە سیاسییە بەشداربووەکان دەکات ئەمڕۆ لە پەرلەمان و حکومەتن، کە توێژێکی زۆر فراوانی هەموو لایەنەکانن، ڕێککەوتوون و لەگەڵ یەك دادەنیشن و هەستیارترین کەیسەکان تاوتوێ دەکەن، ئەو کەیسانەی ئەستەم بوو کە بخرێت ڕوو، لەم جۆرە بەنانە دەخرێتە ڕوو و قسەی لەسەر دەکرێت و گوێ لە بۆچوونەکان دەگیرێت، لەکۆتاییش بە ئەنجام و پێشبینی دەچینە دەرەوە، ئەوە هەمووی پێشکەوتنە لە دیمەنی سیاسی.

پێشکەشکار:

سەماحەتی سەید لە دیمەنی سیاسی یان لە دیمەنی شەعبی یان لە کۆمەڵگە لە 75% لە پرۆسەی سیاسی ڕازی نین، زۆریان بێ دەنگن، بۆچی هێزە سیاسییەکان ئەو ناقۆزنەوە و کاری لەسەر ناکەن، بۆچی ئەو تەگەرە هەر ماوەتەوە ؟

سەماحەتی حەکیم

بەدڵنیاییەوە لە هەموو وڵاتەکان زۆرینە بێ دەنگەکە ئەوانەن کە بێ لایەنن و لەنێو حزب نین و هاندەری هێز و کوتلەی سیاسی و قەوارە سیاسییەکان نین، کە ئەوەش زۆرینەیە، ئەوەش چاویان لەسەر دۆخی گشتییە، چەند دەتوانین خزمەتگوزاری پێشکەش بکەین، ئمرۆ قەیران ئەوان ئەوەیە کە ڕژێمی سیاسی و شسەرعیەتی بە ڕێژە و بری خزمەتگوزاریییەکان دەکەنە پێوەر، واتای ئەوەیە پرۆژەی ڕژێم بە خزمەتگوزاری دەبەستنەوە، بۆیە لەبەر ئەوەی ئەو قۆناغە هەلی پێشکەشکردنی خزمەتگوزاری زۆر گونجاوە لەبەر ئەوەی 200 ترلیۆن ئێستا دەکرێ بڵێین کۆتایی هاتووە لە جێبەجێکردنی بڕگەکانی بودجەدا، هەروەها خەریکە دەچێتە بواری جێبەجێ کردن، لە چەند مانگی داهاتوو لەهەموو پارێزگاکانی عێراق وەرشەیەکی کاری گەورە بۆ پڕۆژە خزمەتگوزارییەکان دەبینین، ئەگەر حکومەت لەوە سەرکەوتوو بێت ئەوا پێگە و شەرعیەتی ڕژێمی سیاسی لای ئەو خەڵکە پتەو دەبێت، هەروەها ئاستی مفەوەزیەی هەڵبژاردنەکانبەوەی کە ئو خەڵکە هەست بکات کەدەنگەکەی دەیخاتە نێو سندوقی دەنگدان وەك خۆی دەگات و هیچ شتێك لەپشتی پەردە نییە، وەك زۆر خەڵك شێوەی دەکەن، ئەوە هەموو دەبێتە هۆکاری ئەوەی خەڵکێکی زۆر بەشداری هەڵبژاردنەکان بکەن.

پێشکەشکار

لەدوایین دەربڕینت دەردەکەوێت کە تۆ نیگەرانی لە هەڵبژاردنەکان و ئەنجامەکانی ؟

سەماحەتی حەکیم

نەخێر، من هیچ نیگەران نین، با ڕوون بین، د□□ین دەبێت هۆشیار بین، کار بکەین بەبێ دەنگی بەڵام بە بەرنامە بۆ گەڕانەوەی شکۆی ڕەوتی حیکمە و مێژووی و پێگەی لە دیمەنی سیاسی ، ئێمە دەمانەویت شکۆی ئەوە بگەڕێنینەوە کە تەنها 4 کورسی لە ئاستی ئێمە نییە، خەڵکی بە 400 هەزا دەنگ پاڵپشتیان کردین، بەڵام ئەو دەنگانە ئەنجامی لەڕووی کورسی باش نەبوو، هیواداریین ئەمجارە دۆخەکە باشتر بکەین و ڕەوتی حیکمە لە پێگەی راستەقینەی خۆی بێت لەڕووی سیاسی بە پاڵپشتی مێژووی و هەوادارە زۆرەکانی.